

at bruge Nederlandene som basis for udsendelsen af kaperskibe eller for en undsætningsstyrke til Søren Norby, idet dette måtte forudses at ville udløse øjeblikkelige repressalier fra de Vendske Hansestæders side imod Nederlændernes handel og søfart. Denne holdning fastholdt regeringen konsekvent — trods den fraværende kejsers delvise støtte til svogeren — og dens stempling af Kniphoff og hans folk som gemene sørøvere bidrog til, at de efter kampen og nederlaget ved Greetsiel måtte vandre til skaffottet i Hamborg.

Sune Dalgård.

I rækken *Bijdragen voor Economische Geschiedenis* — udgivet under ledelse af professor i økonomisk historie ved den økonomiske højskole i Rotterdam Z. W. Sneller — er som bind XII fremkommet H. A. H. Kranenburg: *De Zeevisscherij van Holland in den Tijd der Republiek* (Amsterdam, 1946, 230 sider, disp.).

Forf. har begrænset sit emne til provinsen Hollands silde- og torskefiskeri med søgående fartøjer i perioden fra slutningen af det 16. årh. til 1795. I højere grad end tilfældet er i ældre behandlinger af det nederlandske fiskeris historie, forsøger han at skildre fiskeriet set fra erhvervets eget synspunkt og at give et billede af dets indre historie og økonomi, ikke blot af dets sammenhæng med den almindelige statshistorie og af statsmagts politik overfor det. Helhedsbilledet opbygges organisk af en række klart disponerede hovedafsnit, der hvert for sig behandler grundlæggende problemer for forståelsen af de faktorer, der har bestemt fiskeriets karakter og udvikling. Således gives en skildring af fiskepladserne og fangstteknikken, af erhvervets omfang såvel med hensyn til antallet af skibe som til fangstens størrelse, af dets indre struktur med henblik på rederiforholdene og den interne organisation, af mandskabsforholdene og forholdet mellem redere, styrmænd og mandskab, af fiskehandelens struktur, herunder produktets karakter og behandling, afsætningsmarkedernes fordeling og betydning og forbrugets udvikling, samt af statsmagts politik overfor erhvervet. I de to sidste kapitler behandles fiskeriets udvikling i det 18. årh. og de i dette tidsrum indtrådte strukturændringer, og forf. søger til slut at give en analyse af erhvervets driftsøkonomi.

Behandlingen bærer i det hele vidnesbyrd om, at forf. i meget vid udstrækning henter sit materiale fra samtidig litteratur over emnet og fra senere behandlinger deraf, medens hans benyttelse af arkivmateriale synes at være ret begrænset og måske at kon-

centrere sig lovlig meget om Rotterdam og Maas-området i forhold til Enkhuizen og Zuidersø-området og om sildefiskeriet på bekostning af torskefiskeriet. Noget forsøg på at fremdrage oplysninger fra de hollandske notararkivers vældige og svært tilgængelige stofmasser har han ikke været sig til.

Værkets hovedværdi forekommer at ligge i de tværsnit, det giver af enkelte problemkomplekser indenfor fiskerierhvervet. Betydningen af disse rækker ud over fiskeriets historie, idet adskillige forhold indenfor ældre søhandel og rederi utvivlsomt har forbindelse med fiskeriets organisationsformer og bedst finder deres forklaring ved en jævnførelse med dem. Skildringen af partsrederiets udvikling indenfor fiskeriet giver eksempelvis meget interessant stof. Det samme gælder forholdet mellem partsrederi, almindeligt rederi og de spredte forsøg på kompagnidannelser, en organisationsform, som forf. i øvrigt anser for at have været uegnet på fiskeriets område. Hist og her findes også oplysninger, der direkte berører dansk-norsk historie, f. ex. om konkurrencen med Marstrand-silden i det 16. årh. og med den billige Bergen-saltsild i det 18. og om den nærmest kroniske mand-skabsmangel, der synes at have hersket både på fiskeri- og kof-fardiflåden, og som nødvendiggjorde forhyring af udenlandske matroser, først og fremmest Nordmænd og Jyder.

Det afsluttende forsøg på at give et sammenfattende billede af fiskeriets rentabilitet i den behandlede periode berører et meget vigtigt og centralt problem. Desværre giver denne redegørelse indtryk af at være noget af det svageste i bogen, og den må læses med den mest vågne kritik, idet en analyse af forf.s tabeller og talopgivelser synes at vise, at de tal, han bygger sine endelige resultater på, til dels er af en yderst løs karakter og til dels slet ikke harmonerer med de middeltal, han i de foregående kapitler er nået frem til at opstille som repræsentative for erhvervets almindelige udvikling. Sammenfattende må det siges, at svaghederne ved det foreliggende arbejde er iøjnefaldende; men det synes dog ved sin klare disposition og koncentration om en række hovedproblemer at give en meget nyttig sammenfatning af det hollandske havfiskeris historie i det skildrede tidsrum.

Sune Dalgård.